

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ
І ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ"
для студентів спеціальності
8.06050802 "Банківська справа"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.
Протокол № 1 від 27.08.2013 р.

Укладачі: Колодізев О. М.
Лебідь О. В.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Міжнародні розрахунки і валютні операції" для студентів спеціальності 8.03050802 "Банківська справа" всіх форм навчання / укл. О. М. Колодізев, О. В. Лебідь. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 54 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, викладено плани лекцій і практичних занять, питання для самостійної роботи студентів, у тому числі контрольні запитання для самодіагностики, теми есе, методики активізації процесу навчання, системи поточного та підсумкового контролю знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050802 "Банківська справа".

Вступ

Інтеграція економіки України у світову економіку сприяє кількісному та якісному розширенню міжнародних економічних зв'язків нашої країни, що робить дедалі актуальнішими проблеми валютного регулювання та контролю, мінімізації валютних ризиків, використання різноманітних форм міжнародних розрахунків.

Основними суб'єктами міжнародних розрахунків є експортери та імпортери, а також банки, що їх обслуговують. Банки приймають активну участь в обслуговуванні зовнішньоекономічних операцій: на вимогу клієнтів, а також для власних потреб купують або продають іноземні валюти, здійснюють міжнародні розрахунки та фінансування експортно-імпортних угод. У результаті вивчення дисципліни "Міжнародні розрахунки і валютні операції" студент має отримати глибокі знання з теорії та практики здійснення міжнародних розрахунків, операцій на валютному ринку, кредитування експортерів та імпортерів, управління валютними ризиками.

Міжнародні розрахунки охоплюють торгівлю товарами та послугами, а також некомерційні операції, кредити і рух капіталу між країнами, інвестування. Тому питання, пов'язані з вивченням технології здійснення міжнародних розрахунків і валютних операцій, форм і засобів розрахунків, платіжних інструментів, документів і умов постачання в зовнішньоторговельних операціях, особливостей організації міжнародного кредитування, банківських гарантій і поручництва, методів управління ризиками, притаманними міжнародній торгівлі, є важливими для майбутніх фахівців із банківської справи.

Навчальну дисципліну "Міжнародні розрахунки і валютні операції" віднесено до вибіркових дисциплін підготовки магістрів за спеціальністю "Банківська справа".

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у майбутніх магістрів з банківської справи знань з теоретичних основ, методичних підходів, а також практичних навичок щодо принципів, прийомів і методів організації та здійснення міжнародних розрахунків і валютних операцій.

Предметом навчальної дисципліни є економічні, організаційні, правові питання, що виникають у процесі міжнародних розрахунків і валютних операцій банків.

Структура навчальної дисципліни "Міжнародні розрахунки і валютні операції" подана в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS – 4, у тому числі: змістовних модулів – 2; самостійна робота	Галузь знань: 0305 "Економіка та підприємництво"	Вибіркова. Рік підготовки: 5 (1). Семестр: 9 (1)
Кількість годин: усього 144 годин; за змістовними модулями: модуль 1 – 65 год., модуль 2 – 79 год.	Шифр та назва спеціальності: 8.03050802 "Банківська справа"	Лекції: кількість годин – 16. Практичні (семінарські) заняття: кількість годин – 18. Самостійна робота: кількість годин – 110
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 17. Кількість годин на тиждень: 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: ПМК

У процесі навчання студенти отримують знання під час проведення аудиторних занять: лекційних та практичних.

Лекційна форма навчання поєднується з різними видами практичних занять, на яких закріплюються і поглиблюються одержані на лекціях знання та формуються професійні компетентності у сфері здійснення міжнародних розрахунків і валютних операцій. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу є самостійна робота студентів з економічною літературою та ресурсами мережі Internet, у тому числі виконання творчих завдань, таких як написання есе та підготовка доповідей і презентацій. Усі ці види занять розроблено відповідно до положень кредитно-модульної системи процесу навчання.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Навчальна дисципліна "Міжнародні розрахунки і валютні операції" є вибірковою для підготовки магістрів з банківської справи.

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни: з метою найкращого засвоєння навчального матеріалу дисципліни студенти повинні до його початку опанувати знаннями та навичками в галузі загальної економічної теорії, банківської системи, аналізу банківської діяльності, фінансового обліку у банках, валютного регулювання та контролю.

У свою чергу знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як "Фінансовий менеджмент у банках", "Банківський маркетинг", "Банківське інвестиційне кредитування", "Регулювання банківської діяльності", а також виконання курсового та дипломного проектування.

Відповідно до Національної рамки кваліфікацій підготовка фахівців у будь-якій сфері повинна здійснюватися на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного підходу. Вирішення цієї проблеми передбачає детальне обґрунтування змісту та використання сучасних методів навчально-виховного процесу.

Відповідно до Національного освітнього глосарія, компетентність – це динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей та інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою / навчальною програмою. Компетентності покладені в основу кваліфікації випускника. Вони визначаються освітньо-кваліфікаційною характеристикою та мають чіткі критерії оцінювання.

Компетентнісний підхід у сучасній освіті повинен забезпечити вищий рівень компетентності суб'єктів навчання. Даний рівень репрезентується сформованістю у суб'єкта наукового поняття "компетентність" як єдності, де наукова орієнтована основа дії визначає логіку її практичного виконання, яка полягає в інтелектуально-моральній саморегуляції, спрямованій на ефективне вирішення суб'єктом певних життєвих проблем. Компетентності, що формуються під час вивчення навчальної дисципліни "Міжнародні розрахунки і валютні операції", розподілені за змістовними модулями та темами, наведені в табл. 2 – 3.

**Предметні компетентності та відповідні їм знання, вміння та навички з навчальної дисципліни
"Міжнародні розрахунки і валютні операції"**

Назва теми	Компетентності, які формуються в рамках теми	Мінімальний досвід	Перелік знань, які становлять компетентність	Перелік умінь і навичок, які належать до компетентностей	Практичні результати
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи валютних відносин і міжнародних розрахунків					
Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків	Аналізувати функціонування та прогнозувати розвиток світових валютних ринків	Знати сутність та види валютних операцій банків України	Понятійний апарат валютних відносин в Україні. Основи функціонування валютного ринку України. Сутність та види валютних операцій банків України	Визначати особливості та види валютних операцій. Аналізувати функціонування світових валютних ринків. Контролювати дотримання вимог валютного законодавства України в процесі здійснення валютних операцій	Тенденції функціонування та розвитку світового валютного ринку. Прогнозування показників світових валютних ринків
Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків	Аналізувати функціонування та прогнозувати розвиток національного валютного ринку	Знати основи функціонування національного валютного ринку	Особливості міжнародних розрахунків. Основи функціонування міжнародних валютних ринків	Визначати особливості міжнародних розрахунків. Аналізувати функціонування валютного ринку України	Тенденції функціонування та розвитку національного валютного ринку

1	2	3	4	5	6
Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків	Аналізувати функціонування та прогнозувати розвиток національного валютного ринку	Знати сутність та види ризиків, що супроводжують міжнародні розрахунки	Сутність та види ризиків, що супроводжують міжнародні розрахунки	Враховувати ризики, що супроводжують міжнародні операції	Здійснювати прогнозування показників світових валютних ринків
Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках	Обслуговувати валютні рахунки клієнтів	Здійснювати ідентифікацію клієнта, відкривати різні рахунки клієнтам банку	Сутність та види рахунків клієнтів. Документи для ідентифікації клієнтів. Операції з рахунками клієнтів	Ідентифікувати клієнтів банку. Відкривати рахунки клієнтам банку. Консультувати клієнтів щодо операцій з валютними рахунками	Здійснення валютних операцій та розрахунків відповідно до чинного законодавства
Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків	Аналізувати та оформляти документи у зовнішньоторговельних операціях	Здійснювати аналіз документів у зовнішньоторговельних операціях	Типова структуру зовнішньоекономічного контракту. Види документів при зовнішньоекономічних постачаннях. Структуру та розділи Інкотермс	Аналізувати зовнішньоекономічний контракт. Обирати відповідно до умов контракту умови постачання товарів при міжнародних перевезеннях	Оформлення зовнішньоекономічного контракту. Визначення групи термінів Інкотермс

1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 2. Способи платежів і форми міжнародних розрахунків					
Тема 5. Способи платежів у міжнародних розрахунках	Обирати відповідно до ситуації спосіб платежу у міжнародних операціях	Розрізняти способи платежів у міжнародних операціях	Основи авансових розрахунків за зовнішньоекономічним контрактом. Основи розрахунків за відкритим рахунком. Схема розрахунків через банківський переказ. Основи розрахунків з використанням чеків, векселів, платіжних карток	Виконувати авансові та інші види розрахунків з використанням банківського переказу. Виконувати розрахунки з використанням чеку. Виконувати розрахунки з використанням векселя. Виконувати розрахунки з використанням платіжних карток	Використання різних платіжних інструментів для здійснення міжнародних розрахунків Перевірка реквізитів векселя Перевірка реквізитів чека Розрахунок дисконт за векселем
Тема 6. Документарні форми розрахунків	Проводити документарні розрахунки	Визначення типів інкасо і акредитиву, аналіз потреб клієнтів та рекомендація їм відповідної форми розрахунків	Сутність і схема руху інформації і коштів за документарним інкасо. Сутність і схема руху інформації і коштів за акредитивом	Оформляти документарне інкасо. Здійснювати обслуговування документарного інкасо. Оформляти заявку на відкриття акредитиву. Застосовувати правила розрахунків акредитивом	Оформлення і проведення міжнародних розрахунків з використанням документарного інкасо та акредитиву

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках	Проводити недокументарні розрахунки	Здійснювати аналіз потреб клієнтів та рекомендація їм відповідної форми недокументарних розрахунків	Сутність та структурні елементи банківської гарантії. Сутність та структурні елементи поручництва	Оформляти поручництво. Оформляти гарантії банку. Розраховувати винагороду банку за гарантію	Оформлення банківських гарантій. Оформлення та перевірка поручництв
Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоекономічних угод	Супроводжувати міжнародні розрахунки і валютні операції клієнтів	Здійснювати вибір фінансування зовнішньоторговельних угод	Сутність і особливості міжнародного кредитування. Сутність і особливості лізингу, факторингу, форфейтингу	Організація кредитування зовнішньоторговельних угод клієнтів банку. Організація проведення фінансування на умовах лізингу, факторингу, форфейтингу	Здійснення кредитування зовнішньоторговельних угод клієнтів банку. Проведення фінансування на умовах лізингу, факторингу, форфейтингу

Національна рамка кваліфікацій, якій мають відповідати випускники спеціальності "Банківська справа" освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" після вивчення навчальної дисципліни "Міжнародні розрахунки і валютні операції"

Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
1	2	3	4
1. Здатність аналізувати функціонування та прогнозувати розвиток світових валютних ринків			
Знати особливості міжнародних розрахунків. Знати основи функціонування міжнародних валютних ринків. Знати сутність та види ризиків, що супроводжують міжнародні розрахунки	Уміти визначати особливості міжнародних розрахунків. Уміти аналізувати функціонування світових валютних ринків. Уміти визначати ризики, що супроводжують міжнародні розрахунки. Уміти здійснювати прогнозування показників світових валютних ринків	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо особливостей функціонування світових валютних ринків та міжнародних розрахунків	Розпізнавати проблеми функціонування світових валютних ринків. Відповідати за результати прогнозування показників функціонування та розвитку світових валютних ринків
2. Здатність аналізувати функціонування та прогнозувати розвиток національного валютного ринку			
Знати понятійний апарат валютних відносин в Україні. Знати основи функціонування валютного ринку України	Уміти визначати особливості та види валютних операцій	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо особливостей функціонування валютного ринку та особливостей здійснення банками валютних операцій	Розпізнавати проблеми функціонування валютного ринку України

1	2	3	4
Знати сутність та види валютних операцій банків України	Уміти аналізувати функціонування валютного ринку України. Уміти визначати ризики, що супроводжують валютні операції	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо особливостей функціонування валютного ринку та особливостей здійснення банками валютних операцій	Відповідати за результати аналізу та прогнозування показників функціонування та розвитку валютного ринку
3. Здатність обслуговувати валютні рахунки клієнтів			
Знати сутність та види рахунків клієнтів. Знати документи для ідентифікації клієнтів. Знати операції з рахунками клієнтів	Ідентифікувати клієнтів банку. Відкривати рахунки клієнтам банку. Консультувати клієнтів щодо операцій з валютними рахунками	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо ведення рахунків клієнтів	Відповідати за ідентифікацію клієнтів банку. Відповідати за операції з рахунками клієнтів банку
4. Здатність аналізувати та оформляти документи у зовнішньоторговельних операціях			
Знати типову структуру зовнішньоекономічного контракту. Знати види документів при зовнішньоекономічних постачаннях. Знати структуру та розділи Інкотермс	Уміти аналізувати зовнішньоекономічний контракт. Уміти обирати відповідно до умов контракту умови постачання товарів при міжнародних перевезеннях	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо аналізу та оформлення документів у зовнішньоторговельних операціях	Відповідати за оформлення документів у зовнішньоторговельних операціях.. Відповідати за аналіз документів у зовнішньоторговельних операціях

1	2	3	4
5. Здатність обирати відповідно до ситуації спосіб платежу у міжнародних операціях			
Знати основи авансових розрахунків за зовнішньоекономічним контрактом. Знати основи розрахунків за відкритим рахунком. Знати схему розрахунків через банківський переказ. Знати основи розрахунків з використанням чеків, векселів, платіжних карток	. Уміти виконувати авансові та інші види розрахунків з використанням банківського переказу. Уміти виконувати розрахунки з використанням чеку. Уміти виконувати розрахунки з використанням векселя. Уміти виконувати розрахунки з використанням платіжних карток	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо здійснення платежів авансом, за відкритим рахунком, з використанням чеків і векселів	Відповідати за здійснені розрахунки з використанням банківського переказу. Відповідати за здійснені розрахунки з використанням чеку. Відповідати за здійснені розрахунки з використанням векселя
6. Здатність проводити документарні розрахунки			
Знати сутність документ-тарного інкасо. Знати схему руху інформації і коштів за документ-тарним інкасо. Знати сутність акредитивної форми розрахунків. Знати схему руху інформації і коштів за акредитивом	Оформляти документарне інкасо. Здійснювати обслуговування документарного інкасо. Оформляти заявку на відкриття акредитиву. Застосовувати правила розрахунків акредитивом	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо розрахунків з допомогою документарного інкасо і акредитиву	Відповідати за рух документів під час розрахунків за документарним інкасо. Відповідати за рух документів під час розрахунків акредитивом. Відповідати за представлення документів за акредитивом

1	2	3	4
7. Здатність проводити недокументарні розрахунки			
Знати сутність векселя. Знати сутність чека. Знати сутність платіжної картки	Уміти перевіряти реквізити векселя. Уміти перевіряти реквізити чека. Розраховувати дисконт за векселем	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо розрахунків з допомогою векселя, чека, платіжної картки	Відповідати за розрахунки клієнтів з використанням векселя. Відповідати за розрахунки клієнта з використанням чека. Відповідати за розрахунки клієнтів з використанням платіжної картки
8. Здатність супроводжувати міжнародні розрахунки і валютні операції клієнтів			
Знати сутність та види Інкотермс. Знати сутність поручництва. Знати сутність та види гарантії	Визначати групу термінів Інкотермс. Оформляти поручництво. Оформляти гарантії банку. Розраховувати винагороду банку за гарантію	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду щодо термінів Інкотермс, поручництва і гарантії	Відповідати за надані поручництва. Відповідати за надані гарантії

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Приступаючи до вивчення дисципліни "Міжнародні розрахунки і валютні операції" студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, змістом та обсягом кожного з навчальних модулів, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань, методикою оцінювання навчальної роботи.

Тематичний план дисципліни складається з двох модулів, кожний з яких поєднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує декілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Навчальний процес згідно з програмою навчальної дисципліни здійснюється у таких формах: лекційні, практичні заняття, самостійна робота студентів. Структура залікового кредиту дисципліни наведена в табл. 4.

Таблиця 4

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	практичні (семінарські) заняття	самостійну роботу
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи валютних відносин і міжнародних розрахунків			
Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків	2	2	9
Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків	2	2	13
Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках	2	2	14
Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків	2	2	13
Разом годин за модулем	8	8	49
Змістовний модуль 2. Способи платежів і форми розрахунків			
Тема 5. Способи платежів у міжнародних розрахунках	2	2	12
Тема 6. Документарні форми розрахунків	2	2	14
Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках	2	2	14
Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоторговельних угод	2	4	21
Разом годин за модулем	8	10	61
Всього годин	16	18	110

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи валютних відносин і міжнародних розрахунків

Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків

1. Сутність і співвідношення понять "міжнародні розрахунки" та "валютні операції".

Визначення сутності міжнародних розрахунків. Визначення сутності валютних операцій. Законодавче регулювання міжнародних розрахунків і валютних операцій. Зв'язок міжнародних розрахунків з валютними операціями в банківській практиці.

2. Основи організації валютних відносин в Україні.

Сутність і функції валютного ринку. Основні суб'єкти валютного ринку та їх функції: уповноважені банки; уповноважені фінансові установи, Національний банк України. Нормативно-правове забезпечення і особливості функціонування валютного ринку України.

3. Сутність та види валютних операцій.

Поточні торговельні і неторговельні валютні операції. Перелік операцій, що пов'язані з рухом капіталу, та особливості їх здійснення в Україні. Валютні угоди з негайною поставкою: сутність і механізм проведення. Строкові валютні операції. Форвардні угоди. Поняття і види валютних опціонів. Валютні ф'ючерси. Поняття і класифікація угод своп. Валютний арбітраж.

Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків.

1. Особливості та структура міжнародних розрахунків.

Відмінні особливості міжнародних торговельних і неторговельних розрахунків. Фактори, які здійснюють вплив на міжнародні розрахунки. Платіжний баланс країни як консолідований звіт з міжнародних платежів. Структура міжнародних розрахунків України.

2. Валютні та платіжні умови міжнародних розрахунків.

Умови оплати за міжнародними торговельними операціями. Валюта ціни, валюта платежу, форми розрахунків. Пошук прийняттого виду платежу в експортно-імпортних операціях.

3. Ризики здійснення міжнародних розрахунків.

Класифікація ризиків, що виникають у процесі міжнародного товарообміну: ризик країни, банківський, валютний, ризик контрагента. Ризики ділових партнерів у зовнішній торгівлі. Можливі шляхи запобігання ризикам.

Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках.

1. Банківські кореспондентські рахунки.

Установлення кореспондентських відносин між банками. Міжнародний кореспондентський договір. Порядок відкриття та механізм функціонування рахунків типу НОСТРО, ЛОРО банків. Функції контролю за здійсненням операцій через кореспондентські рахунки банків в іноземній валюті та банків-нерезидентів у гривнях.

2. Порядок відкриття та використання рахунків в іноземній валюті в Україні.

Вимоги НБУ щодо відкриття, ведення закриття рахунків в іноземній валюті. Порядок проведення операцій банків з розрахунково-касового обслуговування клієнтів в іноземній валюті.

3. Порядок відкриття та використання рахунків за межами України.

Особливості відкриття та використання рахунків в іноземній валюті за межами України. Порядок ліцензування операцій за межами України.

Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків.

1. Характеристика зовнішньоекономічного контракту.

Типова структура зовнішньоекономічного контракту. Валютно-фінансові і платіжні умови зовнішньоекономічних угод. Валюта ціни, валюта платежу. Базисні умови поставки Інкотермс. Обов'язки покупця та продавця за різних умов поставки.

1. Види документів, які використовують при міжнародних постачаннях.

Види документів, які використовують при міжнародних постачаннях: комерційні, транспортні, страхові, офіційні, фінансові.

3. Угоди на міжбанківському валютному ринку.

Порядок та умови торгівлі іноземною валютою в Україні. Правила функціонування Системи підтвердження угод на міжбанківському

валютному ринку України. Правила перерахування (зарахування) коштів за окремими операціями з іноземною валютою і банківськими металами. Купівля валюти на Міжбанківській валютній біржі України для здійснення міжнародних розрахунків.

Змістовний модуль 2. Способи платежів і форми розрахунків

Тема 5. Способи платежів у міжнародних розрахунках.

1. Авансові платежі і розрахунки між сторонами за відкритим рахунком.

Засоби здійснення міжнародних платежів. Аванс як найбільш вигідна форма платежів для експортера. Товарна та грошова форми авансу. Особливості розрахунків через відкритий рахунок. Здійснення платежів з використанням банківського переказу.

2. Платежі з використанням чеків, платіжних карток та векселів у міжнародних розрахунках.

Використання чеків у розрахунках торговельного і неторговельного характеру. Види чеків: на пред'явника, іменний, ордерний. Строк дії та строк обороту чеків. Розрахунки за допомогою платіжних карток. Використання векселів в міжнародних розрахунках. Види векселів, функції індосаменту. Особливості операцій банків з векселями.

3. Способи здійснення міжнародних платежів.

Способи здійснення міжнародних платежів, платежі через міжбанківські системи комунікацій. Особливості системи комунікацій СВІФТ. Обслуговування банками фізичних осіб з переказу коштів за кордон здійснюється за допомогою спеціальних платіжних систем, таких як Western Union та MoneyGram. Розвиток внутрішньодержавних банківських та небанківських платіжних систем в Україні.

Тема 6. Документарні форми розрахунків.

1. Міжнародні розрахунки за допомогою інкасо.

Особливості документарних форм розрахунків. Сутність і особливості міжнародного інкасо. Механізм використання двох варіантів інструкцій: документи проти платежу (D/P), документи проти акцепту (D/A). Сторони-учасники документарного інкасо. Оформлення інкасового доручення в банку. Проблеми, переваги та недоліки інкасової форми розрахунків.

2. Міжнародні розрахунки за допомогою акредитиву.

Сутність і особливості міжнародного акредитиву. Види акредитивів. Сторони-учасники документарного акредитиву. Процедура здійснення акредитивної операції. Зміна умов, анулювання і закриття акредитивів. Особливості використання акредитивів у зовнішньоторговельних операціях підприємств України. Проблеми, переваги та недоліки акредитивної форми розрахунків.

Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках.

1. Принципи та сутність банківського гарантування.

Загальні принципи і правові засади банківського гарантування. Сутність поручництва. Механізм надання поручництва і гарантії. Типи гарантій: відзивні і безвідзивні, умовні та безумовні. Форми гарантій: прямі та контргарантії. Види гарантій: платіжні та контрактні.

2. Учасники гарантійних операцій і взаємовідносини між ними.

Види гарантій, які часто застосовують в операціях із зарубіжними країнами. Роль банківських гарантій для забезпечення платіжних зобов'язань контрагентів за угодами. Учасники гарантійних операцій і взаємовідносини між ними.

Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоекономічних угод.

1. Види і форми міжнародного кредиту.

Сутність міжнародного кредиту. Види і форми міжнародних кредитів. Кредитний ризик банку. Методи аналізу кредитоспроможності позичальника. Визначення ціни кредиту. Сутність фірмового кредиту. Іноземні кредитні лінії під гарантії Кабінету Міністрів України. Спільне фінансування експортних операцій Укрексімбанком та МБРР. Контроль за використанням і поверненням іноземних кредитів.

2. Факторингові та форфейтингові операції банків.

Види факторингу, визначення вартості факторингової послуги. Форфейтингові ризики та засоби запобігання їм. Вартість боргових зобов'язань за форфейтингових операцій.

2. Лізингові операції банків.

Лізинг, як інструмент кредитування у сфері зовнішньоекономічних відносин. Загальні положення про укладання договорів лізингу у сфері банківської діяльності.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи валютних відносин і міжнародних розрахунків

Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків

1. Сутність і співвідношення понять "міжнародні розрахунки" та "валютні операції".
2. Основи організації валютних відносин в Україні.
3. Сутність та види валютних операцій.

Література: [5; 14; 15; 2 – 9; 8 – 10; 13 – 18].

Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків

1. Особливості та структура міжнародних розрахунків.
2. Валютні та платіжні умови міжнародних розрахунків.
3. Ризики здійснення міжнародних розрахунків.

Література: [5; 14; 15; 2 – 9; 8 – 10; 13 – 19].

Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках

1. Банківські кореспондентські рахунки.
2. Порядок відкриття та використання рахунків в іноземній валюті в Україні.
3. Порядок відкриття та використання рахунків за межами України.

Література: [21; 25; 30].

Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків.

1. Характеристика зовнішньоекономічного контракту.
2. Види документів, які використовують при міжнародних поставаннях.
3. Угоди на міжбанківському валютному ринку.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18].

Змістовний модуль 2. Способи платежів і форми розрахунків

Тема 5. Способи платежів у міжнародних розрахунках.

1. Авансові платежі і розрахунки між сторонами за відкритим рахунком.

2. Платежі з використанням чеків, платіжних карток та векселів у міжнародних розрахунках.

3. Способи здійснення міжнародних платежів.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18].

Тема 6. Документарні форми розрахунків

1. Міжнародні розрахунки за допомогою інкасо.

2. Міжнародні розрахунки за допомогою акредитиву.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18; 33; 34].

Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках

1. Принципи та сутність банківського гарантування.

2. Учасники гарантійних операцій і взаємовідносини між ними.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18].

Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоекономічних угод

1. Види і форми міжнародного кредиту.

2. Факторингові та форфейтингові операції банків.

3. Лізингові операції банків.

Література: [1 – 9; 8 – 10; 12 – 18].

5. Плани практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також отримання навичок розв'язання ситуаційних та розрахункових завдань.

Практичні заняття проводяться з однією академічною групою. Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

На кожному практичному занятті викладач оцінює підготовлені студентами виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію, точність і правильність відповідей тощо.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язання їх студентами на занятті. Отримані студентом оцінки за практичні заняття враховуються при виставленні поточної модульної оцінки з даної навчальної дисципліни. План проведення практичних занять подано в табл. 5.

Таблиця 5

План проведення практичних (семінарських) занять

Назва теми	Перелік практичної роботи (опрацьованих питань)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Роль банків в організації міжнародних розрахунків			
Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків	Етапи розвитку світової валютної системи. Етапи становлення та розвитку валютного ринку України. Світові валютні і фінансові кризи. Сучасний стан валютного ринку України. Статистика діяльності міжбанківського валютного ринку України	2	[2 – 9; 8 – 10; 13 – 18]
Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків	1. Порядок і терміни декларування валютних цінностей і майна резидентів, яке перебуває за межами України. 2. Порядок, види, форми і терміни подання звітності резидентами і нерезидентами про їх валютні операції. 3. Розв'язання практичних завдань	2	[26 – 30]
Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках	1. Сутність міжнародних кореспондентських відносин. 2. Механізм здійснення операцій через міжбанківські кореспондентські рахунки. 3. Ліцензування валютних операцій. 4. Розв'язання практичних завдань	2	[21; 25; 30]

Продовження табл. 5

1	2	3	4
Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків	1. Обов'язкові та додаткові умови контракту. 2. Використання транспортних, комерційних, фінансових, страхових, офіційних документів при міжнародних постачаннях. 3. Розв'язання практичних завдань	2	[2 – 9; 8 – 10; 13 – 18]
Змістовний модуль 2. Способи платежів і форми розрахунків			
Тема 5. Способи платежів при міжнародних розрахунках	1. Одноманітний закон про чеки. 2. Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі. 3. Міжнародні платіжні системи. Засоби безпеки в мережі. 4. Архітектура та основні стандарти мережі СВІФТ. 5. Особливості здійснення переказів через систему Western Union. 6. Особливості здійснення переказів через систему Money Gram. 7. Розв'язання практичних завдань	2	[2 – 11; 13 – 18; 20; 24]
Тема 6. Документарні форми розрахунків	1. Уніфіковані звичаї та правила по акредитиву. 2. Уніфіковані правила по інкасо. 3. Переваги і недоліки використання інкасо та документарного акредитива для експортера й імпортера. 4. Розв'язання практичних завдань	2	[2 – 9; 8 – 10; 13 – 18; 33; 34]
Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках	1. Принципи та сутність банківського гарантування. 2. Учасники гарантійних операцій і взаємовідносини між ними. Порядок видачі банківської гарантії. 3. Види гарантій, які часто застосовують в операціях із зарубіжними країнами. 4. Роль банківських гарантій для забезпечення платіжних зобов'язань контрагентів за угодами. 5. Розв'язання практичних завдань	2	[2 – 9; 8 – 10; 13 – 18]

Закінчення табл. 5

1	2	3	4
Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоеко- номічних угод	1. Види та форми міжнародного креди- ту. 2. Факторингові, форфейтингові, лізин- гові операції банків. 3. Механізм здійснення міжнародних кредитних операцій за кредитними лініями. 4. Визначення ціни кредиту. Прогнозна оцінка прибутку від угоди. 5. Проблема зниження ризику при кредитуванні експортно-імпортних опе- рацій. 6. Розв'язання практичних завдань	4	[1 – 9; 8 – 10; 12 – 18]

6. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки. Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з вивчення рекомендованої літератури.
3. Підготовка до семінарських і практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.
4. Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни, розташованими на сайті ХНЕУ ім. С. Кузнеця з персональних навчальних систем за дисципліною "Міжнародні розрахунки і валютні операції".

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів повинні передбачити можливість самоконтролю з боку студента. Для самостійної

роботи студента також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна та періодична література.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з дисципліни може виконуватись у бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах. Індивідуальний план самостійної роботи студента подано у табл. 6.

Таблиця 6

Індивідуальний план самостійної роботи студента

Тема	Види та форми СРС	Кількість годин	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Роль банків в організації міжнародних розрахунків				
1. Підготовка до поточних аудиторних занять				
Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків	Вивчення літератури, текстів лекцій та матеріалів ПНС за темою 1. Підготовка до практичних занять. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка доповідей і есе. Підготовка до тестового контролю знань	9	1 – 2	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять
1. Підготовка до поточних аудиторних занять				
Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків	Вивчення літератури, текстів лекцій та матеріалів ПНС за темою 2. Підготовка до практичних занять. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка доповідей і есе. Підготовка до тестового контролю знань	13	3 – 4	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять

1	2	3	4	5
Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках	1. Підготовка до поточних аудиторних занять			
	Вивчення літератури, текстів лекцій та матеріалів ПНС за темою 3. Підготовка до практичних занять. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка доповідей і есе. Підготовка до тестового контролю знань	14	5 – 6	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять
Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків	1. Підготовка до поточних аудиторних занять			
	Вивчення літератури, текстів лекцій та матеріалів ПНС за темою 4. Підготовка до практичних занять. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка доповідей і есе. Підготовка до тестового контролю знань	13	7 – 8	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять
Змістовний модуль 2. Способи платежів і форми розрахунків				
Тема 5. Способи платежів при міжнародних розрахунках	1. Підготовка до поточних аудиторних занять			
	Вивчення літератури та матеріалів ПНС за темою 5. Підготовка до практичних занять. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до тестового контролю знань	12	5 – 6	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять

1	2	3	4	5
Тема 6. Документарні форми розрахунків	1. Підготовка до поточних аудиторних занять			
	Вивчення літератури, текстів лекцій та матеріалів ПНС за темою 6. Підготовка до практичних занять. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка доповідей і есе. Підготовка до тестового контролю знань	14	7 – 8	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять
Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках	1. Підготовка до поточних аудиторних занять			
	Вивчення літератури, текстів лекцій та матеріалів ПНС за темою 7. Підготовка до практичних занять. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до тестового контролю знань	14	5 – 6	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять
Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоеко- номічних угод	1. Підготовка до поточних аудиторних занять			
	Вивчення літератури, текстів лекцій та матеріалів ПНС за темою 8. Підготовка до практичних занять. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка доповідей і есе. Підготовка до підсумкового контролю знань	21	7 – 8	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи валютних відносин і міжнародних розрахунків

Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Еволюція та особливості міжнародного валютного ринку.
2. Що таке ринок матеріальних активів, ринок фінансових активів?
3. Які особливості ринку євровалют?
4. Фінансові посередники на міжнародному валютному ринку.
5. Проблеми державного регулювання міжнародного фінансового ринку.
6. Інструментарій міжнародного валютного ринку.
7. Інструментарій ринку капіталів.
8. Операції з золотом на міжнародних фінансових ринках.

Теми есе

1. Інтервенції на валютних ринках як інструмент курсової та грошово-кредитної політики
2. Стратегічні напрями курсової політики України у рамках моделі сталого економічного розвитку.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18].

Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Необхідні передумови і форми взаємодії країн-учасниць ЄЕС у сфері грошово-кредитної та валютної політики.
2. Еволюція світової валютної системи.
3. Елементи валютної системи.
4. Міжнародний банківський бізнес.
5. Функції валютних резервів країни.

Теми есе

1. Проблеми формування валютного резерву України.

2. Охарактеризуйте вплив державного регулювання на стан валютного ринку в Україні.
3. Функції уповноважених банків як агентів валютного контролю.

Література: [5; 14; 15; 2 – 9; 8 – 10; 13 – 19; 21 – 32].

Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Назвіть основні складові національної платіжної системи. Визначте сутність глобальної платіжної системи.
2. Особливості відкриття, використання та закриття рахунків в іноземній валюті в різних країнах.
3. Сутність дистанційного банківського обслуговування.
4. Розвиток і перспективи систем електронного обміну даними.

Теми есе

1. Офшорний фінансовий сектор: тенденції розвитку та вплив міжнародного співтовариства.
2. Співвідношення обсягів міжбанківських неторговельних переказів та переказів іншими способами.

Література: [21; 25; 30].

Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Зовнішньоторгівельна угода як база розрахункових та кредитних операцій.
2. Вибір валютно-фінансових умов контракту при експортно-імпортних операціях.
3. Шляхи раціоналізації розрахункових та кредитних операцій в зовнішньоекономічній діяльності українських підприємств.
4. Вибір валюти ціни та валюти платежу в умовах інфляції.
5. Вплив узгодженості умов поставки товарів на ефективність розрахунків.

Теми есе

1. Особливості оформлення різних типів документів у міжнародних розрахунках.
2. Специфічні умови та пункти зовнішньоекономічних контрактів.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18].

Змістовний модуль 2. Способи платежів і форми розрахунків

Тема 5. Способи платежів у міжнародній торгівлі

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Засоби та способи здійснення міжнародних платежів.
2. Архітектура та основні стандарти мережі СВІФТ.
3. Гарантування безпеки в мережі СВІФТ.
4. Міжнародні платіжні системи.
5. Відкритий рахунок як форма міжнародних розрахунків: проблеми та перспективи використання.
6. Напрямки удосконалення банківських телекомунікаційних систем.
7. Операції банків з векселями: аваль, акцепт, облік векселів, доміціляція, негоціація.

Теми есе

1. Організація розрахунків за допомогою платіжних карток. Нове у використанні платіжних карток.
2. Позитивні та негативні сторони розрахунків за допомогою банківських переказів.
3. Картковий бізнес у площині валютних розрахунків.
4. Інтернет-платежі в системі безготівкових розрахунків.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18].

Тема 6. Документарні форми розрахунків

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Класифікація акредитивів.
2. Охарактеризуйте зміст інкасового доручення.

3. Які документи використовують при угоді з акредитивом?
4. Як використовують акредитиви в розрахунках імпортери та експортери України.
5. Як використовують документарне інкасо в розрахунках імпортери та експортери України.

Теми есе

1. Порядок контролю за документами прийнятими на інкасо та коштами при використанні документарних форм розрахунків.
2. Напрямки удосконалення використання в міжнародних розрахунках документарних форм розрахунків.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18; 33; 34].

Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Механізм надання поруки та банківських гарантій.
2. Цілі і сфера застосування банківських гарантій.
3. Чим обумовлено використання контргарантії?
4. Охарактеризуйте контракти гарантію конкретного виду.

Теми есе

1. Використовуючи конкретний зовнішньоекономічний контракт, запропонуйте необхідні види гарантії, складіть схему їх комплексного використання.
2. Альтернативи банківських гарантійних операцій.
3. Ризики банківського міжнародного гарантування зовнішньоекономічних операцій.

Література: [2 – 9; 8 – 10; 13 – 18].

Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоекономічних угод

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Організація спільного фінансування експортних операцій Державним експортно-імпортним банком України та МБРР.

2. Міжнародний банк реконструкції та розвитку: держави-члени, акціонерний капітал і розподіл голосів.
4. Ринок єврокредитів: тенденції, структура, функції.
5. Міжнародні методики рейтингів при проведенні кредитного аналізу.

Теми есе

1. Порівняйте процедуру надання кредитів за різними кредитними лініями.
2. Загальний зовнішній довгостроковий борг України за кредитами в іноземній валюті.
3. Значення для України отримання міжнародних кредитів від МВФ.

Література: [1 – 9; 8 – 10; 12 – 18].

7. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків

1. Дайте визначення поняттю "міжнародні розрахунки".
2. Дайте визначення поняттю "валютні операції".
3. Дайте визначення поняттю "валютні цінності".
4. Назвіть основні документи, що регулюють валютні відносини в Україні.
5. Охарактеризуйте сутність валютного ринку.
6. Опишіть функції валютного ринку.
7. Поясніть причини виникнення валютних відносин.
8. Які особливості притаманні сучасним міжнародним валютним ринкам?
9. Сутність та функції валютних курсів.
10. Дайте характеристику функцій основних учасників валютного ринку.
11. Які валютні операції є поточними торговельними.
12. Що вважається валютними неторговельними поточними операціями.

13. Охарактеризуйте валютні операції, пов'язані з рухом капіталу.
14. Дайте характеристику операціям "тод", "том" і "спот".
15. Опишіть форвардні валютні операції.
16. Що таке опціон, їх види?
17. Поясніть сутність та види валютного арбітражу.

Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків

1. Охарактеризуйте особливості міжнародних розрахунків.
2. Опишіть валютно-фінансові умови міжнародних розрахунків.
3. Що таке валюта ціни?
4. Що таке валюта платежу?
5. Назвіть основні форми розрахунків.
6. Назвіть способи платежів за міжнародними розрахунками.
7. Опишіть ризики, які притаманні міжнародним розрахункам.
8. Охарактеризуйте методи зниження валютного ризику.

Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках

1. Поясніть сутність кореспондентських відносин.
2. Назвіть етапи створення кореспондентських відносин між банками.
3. Поясніть відмінність рахунків ЛОРО і НОСТРО.
4. Чим відрізняються поточні та вкладні рахунки?
5. Поясніть сутність ідентифікації клієнта банку.
6. Назвіть документи, які потрібні для відкриття рахунку фізичній особі.
7. Назвіть документи, які потрібні для відкриття рахунку суб'єкту господарювання.
8. Порядок відкриття, обслуговування та закриття рахунків в іноземній валюті.

9. Охарактеризуйте порядок отримання індивідуальної ліцензії для розміщення валютних цінностей за межами України.

10. Які документи необхідно подати до Територіального управління Національного банку України для отримання індивідуальної ліцензії для розміщення валютних цінностей за межами України.

Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків

1. Дайте характеристику зовнішньоекономічного контракту.

2. Опишіть ключові розділи зовнішньоекономічного контракту.

3. Що таке ІНКОТЕРМС ? Які основні групи умов ІНКОТЕРМС ?

4. Види документів в зовнішньоторговельних операціях.

5. Дайте характеристику комерційним документам.

6. Дайте характеристику фінансовим документам.

7. Дайте характеристику страховим документам.

8. Дайте характеристику офіційним документам.

9. Дайте визначення Системи підтвердження угод на міжбанківському ринку України.

10. Опишіть основні правила підтвердження угод на міжбанківському ринку України.

Тема 5. Способи платежів у міжнародній торгівлі

1. Засоби здійснення міжнародних платежів.

2. Поясніть особливості авансових розрахунків.

3. Охарактеризуйте платежі на відкритий рахунок. Назвіть переваги та недоліки для імпортера і експортера.

4. Опишіть роль банківського переказу в міжнародних розрахунках.

5. Організація розрахунків з використанням чеків.

6. Опишіть особливості розрахунків з використанням векселів.
7. Дайте характеристику розрахункових операцій з використанням платіжних карток.
8. Міжнародна міжбанківська система комунікацій СВІФТ.
9. Електронні системи переказу коштів фізичних осіб.
10. Структура повідомлень у СВІФТ.

Тема 6. Документарні форми розрахунків

1. Що таке міжнародне інкасо?
2. Назвіть типи інкасо. Чим вони відрізняються?
3. Обґрунтуйте зручність використання інкасової форми розрахунків з позиції експортера та імпортера.
4. Сторони-учасники, фази документарного інкасо.
5. Дайте характеристику основним розділам Уніфікованих правил по інкасо.
6. Що таке акредитив?
7. Назвіть типи акредитивів.
8. Сторони-учасники, фази документарного акредитиву.
9. Опишіть ключові етапи акредитивної форми розрахунків.
10. Дайте характеристику основним розділам Уніфікованих звичаїв та правил по акредитиву.

Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках

1. Принципи та сутність банківського гарантування.
2. Яким документом регламентується порядок використання міжнародних гарантій?
3. Солідарна та проста порука. Що означає акцесорний характер поруки?
4. Дайте характеристику відзивної та безвідзивної, умовної та безумовної гарантії.

5. Поясніть, чим відрізняються платіжні гарантії від контрактних.
6. Назвіть види контрактних гарантій.

Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоекономічних угод

1. Загальна характеристика міжнародного кредиту.
2. Міжнародний фірмовий кредит.
3. Особливості міжнародного лізингу.
4. Особливості міжнародного факторингу.
5. Охарактеризуйте форфейтування при міжнародних розрахунках.
6. Банківське кредитування міжнародної діяльності.
7. Способи та методи нарахування відсотків при міжнародному кредитуванні.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з дисципліни проводиться у вигляді: індивідуальних та групових консультацій. Під час індивідуальних консультацій студент отримує відповіді стосовно проблемних питань, роз'яснення щодо розв'язання практичних завдань, а під час групових консультацій розглядаються питання для колективного обговорення. Індивідуально-консультативна робота комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді: індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань, підготовки доповіді для виступу на науковому семінарі або науковій конференції.

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни "Міжнародні розрахунки і валютні операції" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, ділові ігри, презентації. Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів, закріпленні теоретичних знань на практиці, підвищенні самосвідомості студентів, формуванні здатності приймати самостійні рішення, формуванні здібностей до колективних рішень, виробленні здібностей до соціальної інтеграції, придбанні навичок розв'язанні конфліктів.

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 7.

Таблиця 7

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків	<i>Проблемна-лекція, семінар-дискусія з питання "Вибір стратегії дилера при роботі на валютному ринку"; робота в малих групах при дослідженні методів управління валютною позицією; мозкова атака щодо пошуку напрямків підвищення ефективності діяльності валютного дилера; ділова гра "Управління валютними ризиками"</i>
Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків	<i>Проблемна-лекція з питання "Проблеми і перспективи входження України в міжнародну валютно-фінансову систему"</i>

Продовження табл. 7

1	2
Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків	<i>семінар-дискусія з питання "Об'єктивна необхідність інтеграції України в систему міжнародних фінансів. Стан та перспективи співробітництва України з міжнародними фінансовими інституціями"</i>
Тема 3. Валютні рахунки в	<i>Міні-лекція з питання "Правове забезпечення</i>

міжнародних розрахунках	операцій банків щодо розрахунково-касового обслуговування клієнтів в іноземній валюті"
Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків	<i>Міні-лекція</i> з питання "Валютно-фінансові умови контракту як засіб запобігання ризикам при зовнішньоекономічних операціях"; <i>семінар-дискусія</i> з питання "Специфіка окремих умов зовнішньоекономічного контракту та інших документів, особливості їх використання в сучасних умовах"; <i>робота в малих групах</i> для складання зовнішньоекономічного контракту, та інших товаросупровідних документів; <i>презентація</i> малими групами різних типів зовнішньоекономічних контрактів
Тема 5. Способи платежів у міжнародних розрахунках	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Досвід використання інформаційних і телекомунікаційних технологій в банках. Співробітництво із зарубіжними платіжними системами"; <i>робота в малих групах</i> при оформленні платіжних документів; <i>презентація</i> малими групами результатів роботи
Тема 6. Документарні форми розрахунків	<i>Проблемна лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Напрямки удосконалення документарних форм розрахунків"; <i>робота в малих групах</i> щодо обґрунтування вибору оптимальної форми розрахунків для окремих контрактів; <i>презентація</i> результатів роботи малими групами
Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Проблеми практичного застосування банківської гарантії при зовнішньоекономічних операціях"; <i>робота в малих групах</i> при дослідженні особливостей різних видів гарантій; <i>кейс</i> "Оцінка ефективності застосування гарантії"

Закінчення табл. 7

1	2
Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоекономічних угод	<i>Міні-лекція</i> з питання "Проблеми і перспективи розвитку кредитування експортно-імпортних операцій"; <i>робота в малих групах</i> з метою пошуку шляхів зниження кредитного ризику; <i>кейс</i> "Проблема практичного застосування сучасних

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекції друківаного матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекції студентам даються питання для самостійного обмірковування, проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів. Система питань у ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Робота в малих групах використовується з метою активізації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. Використання цієї технології дає можливість структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистих якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Мозкові атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити та здійснити їх селекцію.

Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) – дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією – використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Ділові та рольові ігри (інсценізації) – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації в ролі безпосередніх учасників подій.

Банки візуального супроводу сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять. Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись в наступних формах:

1. Оцінювання роботи студентів в процесі практичних занять.
2. Оцінювання виконання індивідуального завдання.
3. Проведення проміжного тестового контролю.
4. Усне опитування на лекції.
5. Проведення підсумкового контролю.

Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних (семінарських) і лекційних занять, оцінки за виконання індивідуального завдання, написання есе та оцінок за виконання поточних контрольних робіт і колоквиуму.

Порядок поточного оцінювання знань студентів. Поточне оцінювання здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- 1) активність та результативність роботи студента упродовж семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять;
- 2) виконання завдань для самостійного опрацювання;
- 3) виконання тестових завдань;
- 4) підготовка доповідей та презентацій.

Оцінювання проводиться за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань для самостійного розв'язання та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладення матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Проміжний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення практичного завдання.

Проміжний тестовий контроль проводиться п'ять разів за семестр. Тест містить 20 запитань одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії:

оцінка "5 балів" – 20 правильних відповідей;

оцінка "4 балів" – 19 18 правильних відповідей;

оцінка "3 бали" – 17 – 15 правильних відповідей;

оцінка "2 бали" – 14 – 11 правильних відповідей;

оцінка "1 бал" – 10 правильних відповідей.

Тестові питання мають охоплювати лекційний матеріал та матеріал, засвоєний студентом в процесі самостійної роботи, а також складається з завдань різного рівня складності.

Таблиця 8

Система оцінювання роботи студентів

Години	Форми навчання			Оцінка рівня сформованості компетентностей	
				Форми контролю	Макс. бал
1	2			3	4
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи валютних відносин і міжнародних розрахунків					38
Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Валютні відносини та операції як сфера здійснення міжнародних розрахунків	Усне опитування на лекції	1
	2	Практичне заняття	1. Розв'язання завдань на визначення збитків від валютного ризику, крос-курсів, ступенів девальвації і ревальвації валюти	Активна участь у занятті	1
СРС	9	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, визначення теоретичних основ та перспектив розвитку світових валютних ринків	Перевірка домашніх завдань	0
Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Основи організації міжнародних розрахунків	Усне опитування на лекції	1
	2	Практичне заняття	Ситуаційні задачі на знання Декрету КМУ "Про систему валютного регулювання і валютного контролю"	Активна участь у занятті	1
			Поточна контрольна робота (тестові завдання за темою 1)	Поточна контрольна робота	5
			Презентація доповіді	Презентація	4
СРС	13	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, визначення теоретичних основ та перспектив валютних відносин в Україні.	Перевірка домашніх завдань	1

Продовження табл. 8

1		2		3	4
Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Валютні рахунки в міжнародних розрахунках	Усне опитування на лекції	1

	2	Практичне заняття	Ситуаційні задачі на знання Постанови Правління НБУ 492. Доповіді студентів	Активна участь у занятті	1
			Презентація доповіді	Презентація	4
			Поточна контрольна робота (тестові завдання за темою 2)	Поточна контрольна робота	5
CPC	14	Підготовка до занять	Засвоєння теоретичного матеріалу за темою. Підготовка до наступного практичного заняття	Перевірка домашніх завдань	1
Ауд.	2	Практичне заняття	Тема 4. Документи, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків	Усне опитування на лекції	1
			Порівняльний аналіз різних умов постачань Інкотермс. Розв'язання розрахункових задач	Активна участь у занятті	1
			Презентація доповіді	Презентація	4
			Поточна контрольна робота (тестові завдання за темою 3)	Поточна контрольна робота	5
CPC	13	Підготовка до занять	Засвоєння теоретичного матеріалу. Підготовка до наступного практичного заняття	Перевірка домашніх завдань	1
Змістовний модуль 2. Способи платежів і форми розрахунків					62
Ауд.	2	Практичне заняття	Тема 5. Способи платежів у міжнародних розрахунках	Усне опитування на лекції	1
			Розв'язання завдань на визначення валютної позиції банку. Доповіді студентів	Активна участь у занятті	1
			Презентація доповіді	Презентація	4
			Поточна контрольна робота (Тестові завдання за темою 4)	Поточна контрольна робота	5
CPC	12	Підготовка до занять	Засвоєння теоретичного матеріалу за темою. Підготовка до наступного практичного заняття	Перевірка домашніх завдань	1
Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Документарні форми розрахунків	Усне опитування на лекції	1

Закінчення табл. 8

1		2		3	4
Ауд.	2	Практичне заняття	Ситуаційні і розрахункові задачі щодо використання акредитиву та інших форм розрахунків	Активна участь у занятті	1

			Презентація доповіді	Презентація	4
			Поточна контрольна робота (тестові завдання за темою 5)	Поточна контрольна робота	5
CPC	14	Підготовка до занять	Засвоєння теоретичного матеріалу за темою. Підготовка до наступного практичного заняття	Перевірка домашніх завдань	1
Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Банківська гарантія в міжнародних розрахунках	Усне опитування на лекції	1
	2	Практичне заняття	Роль банківських гарантій для забезпечення платіжних зобов'язань, їх види. Розв'язання задач.	Активна участь у занятті	1
			Презентація доповіді	Презентація	4
CPC	14	Підготовка до занять	Засвоєння теоретичного матеріалу за темою. Підготовка до наступного практичного заняття	Перевірка домашніх завдань	1
Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Банківське фінансування зовнішньоекономічних угод	Усне опитування на лекції	1
			Колоквіум за змістовними модулями 1 і 2	Колоквіум	10
	4	Практичне заняття	Розв'язання задач. Запитання і доповнення доповідачам.	Активна участь у занятті	1
			Есе	Есе	4
			Презентація доповіді	Презентація	4
			Презентація результатів ІНДЗ	ІНДЗ	10
CPC	21	Підготовка до занять	Засвоєння теоретичного матеріалу за темою. Підготовка до колоквіуму	Перевірка домашніх завдань	1
	144	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні			100

Зразок завдання до колоквіуму

Теоретична частина (3 бали)

1. Організація міжнародних розрахунків за допомогою документарного інкасо.
2. Сутність та основні форми валютного арбітражу.
3. Тестове завдання.

1. Міжнародні розрахунки – це:

а) розрахунки по грошових вимогах і зобов'язанням, що виникають у зв'язку з економічними відношеннями між юридичними особами і громадянами різних країн;

- б) міжбанківські розрахунки;
- в) розрахунки, виконані відповідно до міжнародних угод урядів різних країн.

2. Індивідуальна ліцензія на відкриття рахунку за межами України надає право на:

- а) відкриття будь-якої кількості рахунків у визначеному іноземному банку в певній країні;
- б) відкриття в іноземних банках одного рахунку;
- в) відкриття одного рахунку у визначеному іноземному банку у певній країні.

3. Кореспондентський рахунок – це:

- а) поточний рахунок підприємства в банку;
- б) депозитний рахунок фізичної особи в банку;
- в) рахунок одного банку, відкритий в іншому банку.

4. Для здійснення розрахунків банки укладають між собою договір, у якому відбито:

- а) види послуг, форми, порядок, умова їхнього надання;
- б) кількість кореспондентських рахунків, відкритих в односторонньому порядку;
- в) кількість кореспондентських рахунків, відкритих у двосторонньому порядку.

5. Ліцензія фізичної особи на відкриття рахунку в іноземному банку може бути відкликана у випадку:

- а) якщо фізична особа надала недостовірну інформацію, порушила умови надання ліцензії;
- б) якщо фізична особа надала у встановлений термін інформацію в податкову інспекцію;
- в) якщо фізична особа не надала зведення про джерела одержання іноземної валюти.

6. На поточний валютний рахунок, відкритий фізичною особою в банку України може бути зарахована:

- а) валюта по платіжних документах;
- б) авансовий платіж в іноземній валюті за надані послуги, відвантажені товари;
- в) виторг в іноземній валюті, отриманий по експортно-імпортній операції.

7. Основні принципи організації розрахунків в іноземній валюті в Україні:

- а) обов'язковий 50 % продаж валютного виторгу експортерів;
- в) обов'язкове надання в НБУ інформації про клієнтів, що відкривають рахунки в іноземній валюті;
- г) обов'язкове декларування в НБУ валютних цінностей нерезидентів, що перебувають за межами України.

8. Уповноважені банки зобов'язані:

- а) зараховувати валютний виторг від експортної операції клієнта банку на технічний рахунок у НБУ;
- б) використовувати в якості засобу платежу в розрахунках між резидентами і нерезидентами в рамках торгового обороту інкасо;
- в) при проведенні розрахунків по експорту та імпорту жадати від клієнтів надання документів підтверджуючих операцію.

9. У міжнародному торговому контракті додатково відбито:

- а) найменування і номер контракту, дата і місце його укладання;
- б) кількість і якість товару;
- в) можливість і порядок внесення доповнень і змін у контракт;
- г) санкції і рекламації.

10. Умова перерахунку валюти ціни або валюти платежу при зміні курсів валют – це:

- а) умова платежу;
- б) валютна обмовка;
- в) валюта контракту.

11. Основні транспортні документи:

- а) товарно-транспортна накладна, коносамент;
- б) інкотермс;
- в) індивідуальна ліцензія.

12. Офіційні документи – це:

- а) документи, що визначають право власності на товар;
- б) документи, що підтверджують перехід права власності на товар;
- в) документи, що підтверджують легальність і правомірність здійснення діяльності;
- г) документи, що дають право на перетинання митного кордону України.

13. Валюта платежу:

- а) валюта, у якій визначена ціна на товар;

- б) валюта, у якій відбувається фактична оплата товару або погашення міжнародного кредиту;
- в) валюта країни експортера.

14. Товарно-транспортна накладна – це:

- а) контракт між транспортною компанією та експортером;
- б) документ, що містить перелік перевезених товарів і докладні зведення про партію товарів;
- в) документ, що визначає право власності на товар.

15. Документ, що визначає право власності на товар і підтверджує наявність і зміст договору морського перевезення вантажу – це:

- а) митна декларація;
- б) індосамент;
- в) коносамент;
- г) вагове свідоцтво.

16. Пряма гарантія – це:

- а) гарантія, що видається обслуговуючим банком;
- б) гарантія, що видається імпортеру банком експортера;
- в) гарантія, що видається експортеру банком імпортера;
- г) гарантія виконання зобов'язання.

17. Розрахунок за відкритим рахунком:

- а) припускає представлення експортером імпортеру товаророзпорядчих документів, минаючи банк, і зарахування належної суми платежу на відкритий рахунок у терміни, установлені за згодою сторін;
- б) здійснюють погано знаючі один одного контрагенти або при постачаннях масових товарів збутовим посередникам;
- в) передбачає, що покупець не оплачує суму, обговорену в контракті, через певний час після постачання.

18. Факторингові операції – це:

- а) надання певних прав в обмін на наявний платіж;
- б) покупка спеціалізованою фінансовою компанією грошових вимог експортера до імпортера та їхня інкасація;
- в) одержання через банк належної суми проти передачі відповідних документів;
- г) обіцянка банку виплатити бенефіціару за рахунок свого замовника певну суму в узгодженій валюті.

19. Позичка, надана фірмою експортером однієї країни, імпортеру іншої країни у виді відстрочки платежу це:

- а) кредит за відкритим рахунком;
- б) експортний кредит;
- в) забезпечений кредит;
- г) фірмовий або комерційний кредит;
- д) вексельний кредит.

20. Страхування, зниження ризику від втрат, зумовлених несприятливими для експортерів та імпортерів змінами ринкових цін на товари порівняно з контрактними цінами:

- а) цесія;
- б) аваль;
- в) хеджування;
- г) коносамент.

Практична частина (7 балів)

Завдання 1 (стереотипне) – 2 бали

Клієнти вашого банку, яким відкрито вкладні рахунки в іноземній валюті, звернулися з проханням здійснити такі операції з валютними цінностями. Перелічіть необхідні документи, які клієнти повинні надати в банк. Які операції буде здійснено, поясніть свою відповідь.

Клієнт 1. Зарахувати на вкладний рахунок суб'єкта господарювання 5000 доларів США з його поточного валютного рахунку, а після закінчення строку дії договору вклад та нараховані відсотки виплатити готівкою.

Клієнт 2. Перерахувати 200 доларів з депозитного валютного рахунку фізичної особи на його поточний валютний рахунок, але ощадна книжка була втрачена.

Клієнт 3. Зарахувати на вкладний депозитний рахунок фізичної особи 100 євро отримані готівкою від юридичної особи за виконані роботи.

Клієнт 4. Малолітня фізична особа, якій виповнилося 13 років бажає розірвати достроково договір банківського вкладу і отримати готівкою вклад та нараховані відсотки.

Завдання 2 (діагностичне) – 2 бали

За умовами контракту українське підприємство-експортер надало іноземному покупцю комерційний кредит на два роки в розмірі 70% вартості експортної продукції. Розрахунки здійсніть в таблиці, зробіть

висновок щодо доцільності використання імпортеру та експортеру кожного з варіантів погашення кредиту.

Погашення кредиту необхідно проводити рівними внесками кожні півроку. У відповідності до умов контракту підприємство-експортер повинно виписати комплект з 4 тратт на загальну суму боргу та процентів. Сума контракту складає 460 тис. доларів США, річний процент за кредитом 8 %. Розрахуйте суму основного боргу, суми процентів та загальну суму платежу по тратті за трьома варіантами: а) проценти нараховуються з суми основного боргу, яка залишається після часткового погашення до дати наступного платежу; б) на суму основного боргу по тратті за період від дати її виписки до дати сплати; в) проценти нараховуються з суми основного боргу за весь строк використання кредиту з поділом суми нарахованих процентів на рівні частини від кількості тратт. Результати розрахунків представити в табл. 1.

Таблиця 1

Розрахункова таблиця

Номер тратт	Строк сплати	Сума основного боргу	Сума процентів			Загальна сума		
			1	2	3	1	2	3
1								
2								
3								
4								
Всього								

Завдання 3 (евристичне) – 3 бали

Вітчизняні учасники зовнішньоекономічної діяльності все частіше звертаються в обслуговуючі банки для консультації щодо особливостей застосування документарного акредитиву в міжнародних розрахунках.

1. Дайте визначення видам акредитивів за підставами виконання. За допомогою табл. 2 надайте характеристику акредитивів за підставами виконання, у відповідні клітинки необхідно вставити "так", "ні" або "частково".

Таблиця 2

Характеристика акредитивів за підставами виконання

Види акредитивів за підставами	Функції акредитивів			
	розрахункова	забезпечувальна	кредитна	інформаційна

виконання				
Товарний				
Резервний				
Чистий				
Змішаний				

2. Розкрийте сферу застосування та особливості використання акредитивів в залежності від наявності покриття. У який момент здійснюються перерахування коштів банком емітентом виконуючому банку при використанні покритого та непокритого акредитиву?

3. Представте особливості використання акредитивів залежно від наявності підтвердження. При використанні підтверженого або непідтверженого акредитиву яку відповідальність несуть банки, що беруть зобов'язання за акредитивом (банк-емітент та виконуючий банк)?

В табл. 3 у відповідні клітини в залежності від умов платежу вставте "повністю" або "частково". В табл. 4 у відповідні клітини вставте учасників операції "бенефіціар", "банк-емітент", "бенефіціар або третя особа" в залежності від виконуваних ними функцій.

Таблиця 3

Характеристика платіжних акредитивів

Вид платіжного акредитиву	Умови платежу	
	після пред'явлення документів	через визначений строк після пред'явлення документів
Із платежем за пред'явленням		
Із розстрочкою платежу		
Із частковою розстрочкою платежу		

Таблиця 4

Характеристика акредитивів за строком платежу

Вид акредитива	Учасники та їх функції		
	векседавець	векселедержатель	акцептант
Акцептний			
Із неогоціацією тратт			

4. Розкрийте сферу застосування та особливості використання акредитивів в залежності від можливості переказу. В яких ситуаціях можуть бути використані переказні акредитиви для спрощення документообігу та платежів?

5. Надайте рекомендації щодо використання акредитивів залежно від можливостей поновлення. В яких випадках доцільно використовувати поновлювальні та не поновлювальні акредитиви?

Теоретичні завдання оцінюються за критеріями повноти і точності відповіді на поставлені запитання. Тестові завдання віднесено до теоретичного блоку і оцінено в 1 бал, критерії оцінювання тестових завдань аналогічні тим, що використовуються під час поточного контролю. Максимальний бал за теоретичну частину колоквиуму становить 3 бали. Критерії оцінювання практичних завдань: 1) правильність розрахунків; 2) коректність висновків; 3) точність відповідей на запитання. Стереотипне і діагностичне практичне завдання оцінено в 2 бали. Максимальна оцінка за евристичне практичне завдання становить 3 бали. В цілому за практичну частину колоквиуму можна отримати 7 балів.

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 9).

Таблиця 9

**Переведення показників успішності знань студентів
ХНЕУ ім. С. Кузнеця у систему оцінювання за шкалою ECTS**

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен, диференційований залік	Недиференційований залік
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

11. Рекомендована література

1. Банківський менеджмент : підручник / за ред. О. А. Кириченка, В. І. Міщенко. – К. : Знання, 2005. – 831 с.
2. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : Підручник / С. Я. Боринець. – К. : Знання, 2004. – 409 с.
3. Васенко В. К. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібн. / В. К. Васенко. – К. : Знання-Прес, 2004. – 215 с.
4. Віднійчук-Вірван Л. А. Міжнародні розрахунки і валютні операції : навч. посібн. для студ. вищ. закладів освіти / Л. А. Віднійчук-Вірван. – Львів : Магнолія, 2007. – 211 с.
5. Господарський Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 18–22. – С. 144.
6. Губарева І. О. Міжнародні розрахунки і валютні операції : конспект лекцій / І. О. Губарева, Харківський національний економічний університет. – Х. : ХНЕУ, 2006. – 126 с.
7. Демківський А. В. Вексельна справа : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів, що навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра зі спец. "Банківська справа" / А. В. Демківський. – К. : Либідь, 2003. – 335 с.
8. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения : учебник / под ред. Л. Н. Корасавиной. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 606 с.
9. Міжнародні валютно-кредитні відносини : підручник / за ред. А. С. Філіпченко. – К. : Либідь, 2004. – 208 с.
10. Основи організації та механізм міжнародних розрахунків : навч. посібн. / за ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2004. – 320 с.
11. Платіжні системи : навч. посібн. / В. А. Ющенко, А. С. Савченко, С. Л. Цокол та ін. – К. : Либідь, 1998. – 416 с.

12. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л. О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
13. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – С. 377.
14. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – С. 364.
15. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету міністрів України від 19.02.93 за № 15-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – С. 184.
16. Руденко Л. В. Організація міжнародних кредитно-розрахункових операцій в банках : посібник / Л. В. Руденко. – К. : Видавничий центр "Академія", 2002. – 376 с.
17. Руденко Л. В. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції : підручник / Л. В. Руденко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 616 с.
18. Холодна Ю. Є. Валютне регулювання. Конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050105 усіх форм навчання. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 112 с.
19. Ющенко В. А. Управління валютними ризиками: навч. посібн. / В. А. Ющенко, В. І. Міщенко. – К. : Знання, 2000. – 444 с.
20. Единообразный закон о чеках [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_216.
21. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків в національній та іноземній валютах, затверджена Постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. за № 492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>.
22. Інструкція про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України, затверджена Постановою Правління Національного банку

України № 148 від 27.05.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.

23. Інструкція про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон, затверджена Постановою Правління НБУ № 122 від 16.03.99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0259-99>.

24. Конвенція, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_009

25. Положення про відкриття та функціонування в уповноважених банках України рахунків банків-кореспондентів в іноземній валюті та в гривнях", затверджена Постановою Правління НБУ від 26.03.98 за №118 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0231-98>.

26. Положення про порядок видачі індивідуальних ліцензій на переказування іноземної валюти за межі України для оплати банківських металів та проведення окремих валютних операцій, затверджене Постановою Правління НБУ № 266 від 17.06.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0897-04>.

27. Положення про порядок видачі резидентам індивідуальних ліцензій на переказування іноземної валюти за межі України з метою придбання облігацій зовнішніх державних позик України затверджене Постановою Правління НБУ № 35 від 29.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0120-03>.

28. Положення про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на використання іноземної валюти на території України як засобу платежу, затверджене Постановою Правління НБУ N 483 від 14.10.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1429-04>.

29. Положення про порядок видачі резидентам індивідуальних ліцензій Національного банку України на переказування іноземної валюти за межі України з метою оплати валютних цінностей, затверджене Постановою Правління НБУ № 36 від 29.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0090-03>.

30. Положення про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на розміщення резидентами (юридичними та фізичними особами) валютних цінностей на рахунках за межами України затверджене Постановою Правління НБУ № 485 від 14.10.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1413-04>.

31. Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам, затверджене Постановою Правління НБУ № 270 від 17.06.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0885-04>.

32. Правила вивезення з України і ввезення в Україну уповноваженими банками національної та іноземної валюти, банківських металів, бланків чеків, затверджені Постановою Правління НБУ № 327 від 06.08.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0753-03>.

33. Уніфіковані звичаї та правила по документарному акредитиву (UCP-600) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988_013.

34. Уніфіковані правила по інкасо [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988_002.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів	5

2. Тематичний план навчальної дисципліни	13
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	15
4. Плани лекцій	19
5. Плани практичних завдань	20
6. Самостійна робота студентів	23
7. Контрольні запитання для самодіагностики	31
8. Індивідуально-консультативна робота	34
9. Методики активізації процесу навчання	35
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	38
11. Рекомендована література	50

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ
І ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ"**

**для студентів спеціальності
8.06050802 "Банківська справа"
всіх форм навчання**

Укладачі: **Клодізєв Олег Миколайович**
Лебідь Олеся Вікторівна

Відповідальний за випуск **Колодізєв О. М.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 41 ЕВ. Обсяг 54 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*

